

УДК 658.155.2

НАПРЯМИ ВДОСКОНАЛЕННЯ ПРОЦЕСУ ФОРМУВАННЯ ТА УПРАВЛІННЯ ПРИБУТКОМ НА ПІДПРИЄМСТВАХ

Колеватова А.В.

Миколаївський національний університет
імені В.О. Сухомлинського

В статті визначено, що прибуток є важливою грошовою оцінкою виробничої та фінансової діяльності підприємства, демонструє ефективність роботи підприємства та виступає одним з основних показників його діяльності і розвитку. Вдосконалення матеріальної бази підприємства та його продукції характеризує окупність вкладених в підприємство коштів і раціональне використання його майна. В статті розглянуто роль прибутку у розвитку підприємства в сучасних ринкових умовах. Проведено аналіз підходів щодо управління прибутком. Проаналізовані системи управління прибутком підприємства. Визначено послідовність дій при управлінні розподілом та використанням прибутку підприємства. Виявлено необхідні умови ефективного управління і вдосконалення процесу управління прибутком підприємства. Запропоновано заходи для покращення цільової структури використання прибутку підприємства, що дозволить поліпшити фінансове становище підприємства і збільшити ефективність його діяльності.

Ключові слова: прибуток, формування прибутку, управління прибутком, підприємство, управлінням прибутком підприємства, система управління прибутком, фінансова діяльність підприємства.

Постановка проблеми. Прибуток підприємства є основною рушійною силою ринкової економіки, джерелом власних фінансових ресурсів, необхідних для забезпечення фінансово-господарської діяльності. Їх нестача спонукає до здійснення запозичень, що у кінцевому підсумку, у разі не-ефективної боргової політики, може призвести до фінансової кризи і банкрутства. Зростання прибутку підприємств, значною мірою, впливає на темпи економічного розвитку країни, окремих регіонів, збільшення суспільного багатства і підвищення життєвого рівня населення. Саме тому, проблема грамотного і ефективного управління прибутком підприємств є актуальним питанням для економіки України в сучасних умовах.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблематикою формування прибутку, зокрема її теоретичними аспектами, займалися такі вітчизняні та зарубіжні науковці як І.А. Акодїс, А.В. Бугай, О.О. Гетьман, Г.Г. Кірейцев, Т.А. Краєва, О.О. Ланда, П.М. Марич, С.М. Онисько, Г.Б. Поляк, А.Г. Семенов, Г.А. Семенов, Т.О. Скрипко, В.М. Шаповал, Л.І. Шваб, В.М. Шелудько. Проте залишаються дискусійними та такими, що не мають єдиного бачення підходи щодо визначення сутності та механізму формування прибутку підприємств в умовах ринкової економіки з позиції виокремлення технологій формування.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Вдосконалення процесу формування прибутку підприємств потребує більш детальної систематизації факторів впливу на нього і подальшого вивчення тенденцій розвитку зазначених процесів, що зумовлює актуальність проведення даного дослідження.

Метою статті є дослідження існуючої системи формування і управління прибутком на підприємствах та пошук основних напрямів її вдосконалення.

Виклад основного матеріалу. В сучасних умовах ефективність фінансово-господарської діяльності підприємств пов'язана з раціональним формуванням та розподілом фінансових ресурсів з метою досягнення високих фінансових результатів. Враховуючи різні аспекти планування діяльності

підприємства, найважливішим є процес управління прибутком, як процес дослідження і прийняття управлінських рішень за усіма основними аспектами його формування, розподілу і використання.

Основною фінансовою категорією, що відображає позитивний фінансовий результат господарської діяльності підприємства, характеризує ефективність виробництва і свідчить про обсяг і якість виробленої продукції є прибуток.

Поняття та сутність категорії «прибуток» у більшості вчених описується по-різному. Так, О.О. Антонюк використовує поняття співвідношення ризику і доходу, визначає прибуток як втілений у грошовій формі чистий дохід підприємця на вкладений капітал, що характеризує його винагороду за ризик здійснення підприємницької діяльності та є різницею між сукупним доходом і сукупними витратами у процесі здійснення цієї діяльності [1].

Бойчук В.А. вважає, що прибуток є однією з основних категорій товарного виробництва. Це передусім виробнича категорія, яка характеризує відносини, що складаються у процесі суспільного виробництва [2].

І.М. Вахович визначає прибуток як частину заново створеної вартості, виробленої і реалізованої, готової до розподілу. Таким чином, наголошується на важливості процесу реалізації виробленого продукту за кошти [3].

Таким чином, не дивлячись на відмінності тлумачення категорії, можна знайти спільні риси та узагальнюючі різні точки зору вітчизняних і зарубіжних дослідників, відобразити нижче роль і значення прибутку підприємства в умовах розвитку ринкової економіки (рис. 1).

Отже, з рис. 1 видно, що прибуток підприємства виступає не лише як основа функціонування окремого підприємства, але і як база економічного розвитку держави в цілому.

Велика роль прибутку в розвитку підприємства і забезпеченні інтересів його власників, визначає необхідність ефективного управління ним. Так, управління прибутком являє собою процес розробки та прийняття ефективних управлінських рішень

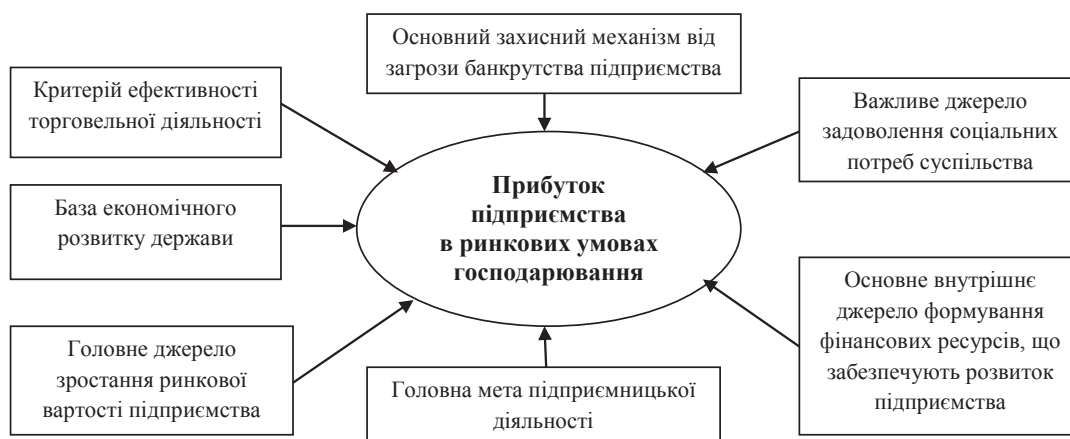

Рис. 1. Характеристика ролі прибутку підприємства в умовах ринкової економіки України

Джерело: [5, с. 26]

за всіма основними аспектами його формування, розподілу і використання на підприємстві з метою максимізації добробуту власників підприємства в поточному та перспективному періодах [4].

Управління формуванням прибутку є складовою системою загального управління прибутком. Дана система виконує наступні завдання: збільшення обсягів виробництва або підвищення цін на продукцію; зниження витрат у процесі його формування; забезпечення стабільності в одержанні прибутку.

На формування прибутку як фінансового показника діяльності підприємства, що відображається у бухгалтерському обліку, в офіційній звітності суб'єктів господарювання, впливає встановлений державою порядок формування витрат на виробництво продукції (робіт, послуг); обчислення й калькулювання собівартості продукції (робіт, послуг); визначення позареалізаційних прибутків і витрат; визначення балансового (валового) прибутку.

Таким чином, основними показниками, що впливають на розмір прибутку, є обсяг реалізації продукції та її собівартість. Відповідно на зміну обсягу реалізації продукції впливає зміна обсягу виробництва, залишків неререалізованої продукції та її рентабельність. Процес управління прибутком підприємства має відбуватися в певній послідовності і забезпечувати реалізацію головної мети та основних завдань цього формування. З цією метою нами запропоновано структурно-логічну схему здійснення процесу управління формуванням прибутку підприємства (рис. 2) [6].

Оцінювання ефективності діяльності підприємств щодо формування прибутку потрібно проводити за трьома напрямками: а) оскільки прибуток виражає економічні відносини у процесі виробництва продукції, виконання робіт або надання послуг, то критерієм ефективності в цьому аспекті є оптимальне співвідношення засобів праці, предметів праці та затраченої праці; б) у ході дослідження прибутку, який виражає фінансові відносини, ефективність діяльності щодо його формування на підприємствах варто характеризувати наявністю ефекту, який в умовах ринкової економіки представлений позитивним сальдо між доходами і витратами; в) критерієм ефективності діяльності щодо формування прибутку на підприємствах як результату соціальних процесів варто

вважати показник рівня забезпечення добробуту суб'єктів ринкової економіки, які мають фінансово-господарські зв'язки з цим підприємством.

Управління розподілом та використанням прибутку підприємства доцільно здійснювати в наступній послідовності:

1. Сформувати інформаційну базу для аналізу ефективності функціонування підприємства.
2. Зробити аналіз попереднього досвіду використання прибутку підприємства.
3. Дослідити як внутрішні так зовнішні чинники, що впливають на ефективність використання прибутку підприємства.
4. Визначити напрями розподілу прибутку підприємства як у поточному періоді так і з врахуванням стратегічних та тактичних цілей його розвитку.
5. Розробити системи управлінських рішень по забезпеченню ефективного використання прибутку.
6. Забезпечити контроль за виконанням прийнятих управлінських рішень щодо розподілу та використання прибутку підприємства.
7. Здійснити корегування ряду управлінських рішень щодо розподілу та використання прибутку за результатами здійсненого контролю та з врахуванням стратегії розвитку підприємства.

Слід зауважити, що для покращення цільової структури використання прибутку підприємства, необхідно:

- визначити пріоритетні напрями використання прибутку підприємства, що спричиняють подальший розвиток підприємства та покращення фінансових результатів його діяльності;
- провести оптимізацію коштів, що спрямовані на фонд споживання, зокрема тих, що спрямовані на матеріальне заохочення працівників та які сприяють підвищенню продуктивності їх праці, а також соціальному розвитку підприємства;
- виконати розрахунок оптимальної величини резервного фонду та скерувати кошти на забезпечення його збільшення;
- провести оптимізацію коштів, які спрямовуються в інші цільові фонди;
- створити такі умови діяльності підприємства, за яких прибуток не буде використовуватися для сплати підприємством штрафних санкцій;
- скласти детальний план використання та розподілу прибутку підприємства з визначеними датами та конкретним кошторисом;

Рис. 2. Структурно-логічна схема управління прибутком підприємства

Джерело: [6]

– забезпечити чіткий контроль за виконанням поставлених завдань щодо використання та розподілу прибутку;

– провести аналіз отриманих прибутків у базовому періоді та виявити резерви, що будуть сприяти максимізації прибутку, а також плануванню, формуванню, розподілу та використанню прибутку у наступних періодах.

Заходи щодо підвищення якості прибутку можуть бути різноплановими, мати різний рівень складності, виконуватись різними підрозділами підприємства. Можна відзначити, що більша частина заходів, що впроваджуються на підприємстві при дотриманні вимог їх спрямованості на активну інновацізацію з метою досягнення стійкої конкурентоспроможності можна віднести до заходів, що спрямовані на підвищення якості прибутку підприємства.

Управлінські рішення щодо досягнення запланованої величини якості прибутку підприємства ґрунтуються на інформації. Відомо, що інформація – це перша ланка в будь-якій системі управління, у тому числі й управління якістю прибутку підприємства. На величину якості прибутку підприємства впливають певні ризики при прийнятті управлінських рішень. Пов'язані вони, в першу чергу, з недостатністю необхідної інформації. Тому дуже важливо приділяти даному аспекту серйозну увагу. Для цього важливо класифікувати інформацію під визначений організаційно-економічний механізм управління якістю прибутку підприємства: економічна, організаційна, техніко-

економічна, соціальна, екологічна тощо. Важливою складовою організаційно-економічного механізму управління якістю прибутку підприємства є також оцінка результатів такого управління.

Висновки і пропозиції. Отже, прибуток є важливою економічною категорією, на яку впливають процеси, що відбуваються в навколишньому середовищі, у сферах виробництва й розподілу суспільного продукту та національного доходу. Лише за умови врахування усіх цих факторів і процесів можливе впровадження дієвих заходів щодо збільшення прибутку. При формуванні процесу удосконалення управління прибутком, важливо використовувати системний підхід, оскільки він враховує тактичні та стратегічні аспекти управління, які спрямовані на максимізацію кінцевого результату в короткостроковому та довгостроковому періодах. Для забезпечення ефективного управління прибутковістю, необхідно своєчасно впроваджувати систему завдань використання прибутку та встановити оптимальні обмеження за рівнем його споживання та капіталізації в процесі розвитку стратегічних ресурсів чи їхніх окремих компонентів, що забезпечить нову парадигму розвитку підприємства у сфері товарного обігу. Дотримання запропонованої послідовності дій при управлінні розподілом та використанням прибутку підприємства, врахування визначених напрямків впливу дозволить суттєво підвищити ефективність його діяльності. При подальших дослідженнях актуальним є аналіз впливу системи управління формуванням прибутку на господар-

ську діяльність підприємств на основі аналізу руху грошових коштів та розрахунку показників окупності грошових видатків.

Варто зазначити, що формування прибутку підприємств в умовах ринкової економіки доцільно розглядати як безперервний процес, який скла-

дається з сукупності певних технологій. З метою всебічного дослідження та можливості вдосконалення процесу формування прибутку в умовах неви-значеності необхідним постає виокремлення таких технологій, як виробничі, фінансово-економічні, інформаційно-правові та управлінські.

Список літератури:

1. Антонюк О.О. Оцінка рівня прибутковості як важлива складова діагностики кризових явищ підприємства / Вісник «ХНУ». Економічні науки. – 2013. – № 5. – Т. 2. – С. 20–24.
2. Бойчук В.А. Моделювання адаптивного управління прибутком підприємства / В.А. Бойчук, О.В. Проскурів // Вісник хмельницького національного університету. – 2010. – № 1. – Т. 2. – С. 71–76.
3. Вахович І.М. До питання управління фінансово-економічними результатами підприємства [Текст] / І.М. Вахович, Ю.В. Волинчук // Економічний форум. – 2015. – № 3. – С. 275–279.
4. Гайбура Ю.А. Управління прибутковістю підприємства та шляхи її підвищення / Ю.А. Гайбура // Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія «Економічні науки». Випуск 14. Частина 2. – 2015. – С. 127–130.
5. Кривицька О.Р. Формування прибутку підприємства у ринкових умовах: автореферат / О.Р. Кривицька. – Тернопіль: Тернопільський НЕУ, 2010. – 20 с.
6. Оксенюк Т.М. Фактори підвищення прибутковості підприємства: еволюційний аспект / Т.М. Оксенюк // Науковий вісник Херсонського державного університету. Випуск 13. Частина 3. – 2015. – С. 115–118 с.
7. Сидяга Б. Механізми управління формуванням і використанням прибутку підприємства / Б. Сидяга // Галицький економічний вісник. – 2012. – № 1(26). – С. 41–45.

Колєватова А.В.

Николаевский национальный университет
имени В.А. Сухолинского

НАПРАВЛЕНИЯ СОВЕРШЕНСТВОВАНИЯ ПРОЦЕССА ФОРМИРОВАНИЯ И УПРАВЛЕНИЯ ПРИБЫЛЬЮ НА ПРЕДПРИЯТИЯХ

Аннотация

В статье определено, что прибыль является важной денежной оценкой производственной и финансовой деятельности предприятия, демонстрирующей эффективность работы предприятия, а также является одним из основных показателей деятельности и развития предприятия. Совершенствование материальной базы предприятия и его продукции характеризует окупаемость вложенных в предприятие средств и рациональное использование его имущества. В статье рассмотрена роль прибыли в развитии предприятия в современных рыночных условиях. Проведен анализ подходов к управлению прибылью. Проанализированы системы управления прибылью предприятия. Определены последовательность действий при управлении распределением и использованием прибыли предприятия. Выявлено необходимые условия эффективного управления и совершенствования процесса управления прибылью предприятия. Предложенные меры для улучшения целевой структуры использования прибыли предприятия, что позволит улучшить финансовое положение предприятия и повысить эффективность его деятельности.

Ключевые слова: прибыль, формирование прибыли, управление прибылью, предприятие, управление прибылью предприятия, система управления прибылью, финансовая деятельность предприятия.

Kolevatova A.V.

Mykolaiv National University named after V.O. Sukhomlinsky

DIRECTIONS OF PERFECTION OF THE PROCESS OF FORMATION AND PROFIT MANAGEMENT AT ENTERPRISES

Summary

The article states that profit is an important monetary assessment of the production and financial activity of the enterprise, which demonstrates the efficiency of the enterprise and is one of the main indicators of activity and development of the enterprise, improvement of the material base of the enterprise and its products, and characterizes the return on investment in the enterprise and the rational use of its property. The role of profit in the development of the enterprise in the current market conditions is considered. The analysis of the approaches to profit management is carried out. The systems of profit management of the enterprise are analyzed. The sequence of actions is determined in the management of the distribution and use of profits of the enterprise. The necessary conditions for effective management and improvement of the enterprise profit management process are revealed. Proposed measures to improve the target structure of the company's profit utilization, which will improve the financial position of the company and increase the efficiency of its activities.

Keywords: profit, profit generation, profit management, enterprise, profit management company, profit management system, financial activity of the enterprise.